

LAUSUNTO luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi datan hyödyntämisestä liiketoiminnassa ja mydatan strategiset linjaukset ja toimet

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt oikeusministeriön lausuntoa edellä mainitusta periaatepäätösluonnoksesta. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Yleisiä näkökohtia

Strategian tavoitteissa todetaan, että linjausten tavoitteena on vaikuttaa datan hyödyntämiseen perustuvan liiketoiminnan kasvuun. Tavoitteeseen pääsemiseksi on luotava edellytyksiä ja kannusteita datatalouden kehittymiselle ja vähennettävä tähän liittyviä rajoitteita. (sivu 1)

Tätä tavoitetta on tarkennettu muun muassa sivulla 2, kohdassa ”Datan käytön kustannushyötysuhde kasvaa”. Kohdassa todetaan, että julkisen ja yksityisen sektorin datan yhdistelystä syntyy merkittävää hyötyä. Aineisto- ja annetaan vastavuoroisuuden periaatteella käyttöön, jotta julkisen ja yksityisen sektorin klusteroituminen datan tarjonnassa synnyttäisi uutta dataliiketoimintaa. Myös uusia tehokkaampia, julkisen ja yksityisten toimijoiden yhteistyöhön perustuvia keruumenetelmiä on mahdollistettava.

Periaatepäätösluonnoksessa on lukuisia kohtia, joissa korostetaan tarvetta tiedon hyödyntämiselle tai toisaalta tarvetta poistaa esteitä tietojen käytettävyydelle. Lisäksi luonnoksessa korostuu muun muassa tietojen yhdistelyn, keräämisen ja siirtämisen merkitys.

C:\Users\O925149\AppData\Local\Microsoft\Windows\Temporary Internet Files\Content.Outlook\X43Q4CLH\LAUSUNTO luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi data hyödyntämisestä liiketoiminnassa ja mydata strategiset linjaukset ja toimet.docx

Käyntiosoite

Kasarmikatu 25
HELSINKI

Postiosoite

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin

02951 6001

Faksi

09 1606 7730

Sähköpostiosoite

oikeusministerio@om.fi

Niiltä osin kuin näissä tilanteissa on kyse henkilötietojen käsittelystä, oikeusministeriö korostaa, että strategian tavoitteisiin pyrittäessä henkilötietojen suojaa koskeva kansallinen ja EU-lainsäädäntö tulee ottaa asianmukaisesti huomioon.

Henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaatteista säädetään nykyisin henkilötietolain 2 luvussa. Henkilötietolain 6 § :n mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Lisäksi henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Edelleen henkilötietolain 7 §:n mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa.

EU:n yleisen tietosuojasetuksen soveltaminen vuoden 2018 keväästä alkaen ei tule merkittävästi muuttamaan näitä lähtökohtia.

Yksittäisiä huomioita

Strategialuonnoksen sivuilla 2 ja 3 todetaan, että erityisesti henkilötietojen käyttöön liittyvät toimintamallit avaisivat kehitystä uusille sovellus- ja palvelurakenteille, joissa yksilöllä on nykyistä parempi päätäntävalta itsensä kerättyyn tietoon. Strategialuonnoksesta ei käy yksityiskohtaisesti ilmi, mitä toimintamalleilla tässä yhteydessä tarkoitetaan. Oikeusministeriö kiinnittää tässäkin yhteydessä huomiota siihen, että näitä toimintamalleja laadittaessa on henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö otettava asianmukaisesti huomioon. Yleistä tietosuojasetusta aletaan soveltaa tämän hetkisen arvion mukaan keväällä 2018. Tämän myötä yksilöille tulee muun muassa mahdollisuus siirtää omat tietonsa järjestelmästä toiseen. Tämä näyttäisi olevan muutos, joka saattaa mahdollistaa joidenkin liikenne- ja viestintäministeriön luonnoksessa tarkoitettujen uusien sovellus- ja palvelurakenteiden kehittämisen.

Sivulla 3 todetaan muun muassa, että tietoaineistojen yhdistely luo arvoa ja että dataa hyödynnetään myös julkisten tietoaineistojen kanssa palvelujen, tuotteiden ja liiketoimintojen kehittämisessä. Lisäksi todetaan, että erityisesti henkilötietojen hyödyntäminen nähdään nyt ja tulevaisuudessa dataliiketoiminnan kenttään vaikuttavana tekijänä. Oikeusministeriö korostaa tässäkin aiemmin esittämiään yleisiä huomioita kansallisen ja EU-lainsäädännön asianmukaisesta huomioon ottamisesta.

Luonnoksen sivulla 10 todetaan muun muassa, että poistetaan mahdollisia esteitä esimerkiksi ajoneuvojen avulla kerättävän tiedon hyödyntämiselle. Tästäkin osin on huomattava, että siltä osin kuin kyse on henkilötiedoista, asettaa henkilötietolainsäädäntö reunaehdot ko. toiminnalle.

Lisäksi sivulla 10 todetaan, että julkisen sektorin osalta tiedon välittämistä viranomaisten välillä toteutetaan tarkoituksenmukaisimmalla tavalla henkilön suostumuksen tai toimeksiannon perusteella. Luonnoksesta ei käy ilmi, millaisista tilanteista tässä olisi kyse. Oikeusministeriö kuitenkin korostaa, että lähtökohtaisesti viranomaisten henkilötietojen käsittelystä, mukaan lukien henkilötietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle, tulee säätää lailla. Viranomaisten henkilötietojen käsittelyä koskevissa säännöksissä tulee myös ottaa huomioon tiettyjä reunaehtoja, kuten henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuus.

Sivulla 11 todetaan, että täsmennetään tiedon omistajuuden ja käyttöoikeuksien suhdetta tiedon hyödyntämisessä siten, etteivät ne aiheuta tarpeettomia esteitä tiedon jakamiselle huomioiden Free flow data -aloitteen toimet (EU). Oikeusministeriö viittaa tästäkin osin yleiskommentteihinsa henkilötietolainsäädännön asianmukaisesta huomioon ottamisesta.

Sivulla 11 käsitellään anonymisointia. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa on määritelty henkilötietojen pseudonymisointi. Jos tässä yhteydessä on kyse tietojen pseudonymisoinnista tietosuoja-asetuksen tarkoittamassa mielessä, olisi anonymisointia parempi termi pseudonymisointi.

Lopuksi oikeusministeriö vielä pyytää, että sille toimitetaan luonnoksen sivulla 4 mainittu tekeillä oleva oikeudellinen analyysi teemasta ”Miten massadataa pystytään hyödyntämään täysimääräisesti liiketoiminnan ja toimintatapojen uudistamiseksi”.

osastopäällikkö, ylijohtaja

Sami Manninen

EU -erityisasiantuntija

Talus Anu